

УДК 338.1:330.5

Макеєв Д.О.¹, Кригульська Т.Б.²

¹ студ. гр. БТЕ-1815 НУ «Запорізька політехніка»

² доц. НУ «Запорізька політехніка»

ДОСВІД ПОВОЄННОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДБУДОВИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ: ІСТОРИЧНІ УРОКИ

Військова присутність російської армії на окупованих територіях України та широкомасштабні військові дії, які вони ведуть проти нашої країни, принесли справжнє лихо для українського народу. Знищення житла та інфраструктури, масовані атаки та терористичні акти, загибель мирного населення та активна міграція його за кордон ведуть країну до екологічної, гуманітарної та економічної катастрофи.

Незважаючи на трагічність ситуації, надзвичайно важливо осмислювати майбутні перспективи розвитку щодо відбудови втраченого та відновлення економіки України після війни. На наш погляд, суттєвим для цього є аналіз міжнародного історичного досвіду відновлення економіки.

На той час повоєнна Європа була такою ж зруйнованою, виснаженою. Фізична відбудова стала нагальною передумовою відновлювальних процесів. Вагомим проектом іноземної зовнішньої допомоги став «План Маршалла», що передбачав надання допомоги 17 країнам на загальну суму 13 млрд доларів у цінах 1940 року. [1]. Цей проект зіграв значну роль у відбудовних процесах повоєнного розвитку XX століття, але не вирішальну. Важливе значення мала економічна політика урядів постраждалих держав.

Показовим є досвід Німеччини, Італії та Японії. Після Другої Світової війни країни так званої «осі Берлін–Рим–Токіо» були практично вщент знищені, але вже за п'ять років вони вийшли на довоєнні показники своїх економік, а ще за десять – стали провідними в світі, досягнувши приросту ВВП у 8-10% на рік [2]. Відновлення всіх трьох країн були такими стрімкими, що їх умовно називають «економічними дивами».

Німецьке економічне диво пов'язане з ім'ям тодішнього міністра економіки Людвіга Ерхарда. Його неоліберальна економічна політика, яка отримала назву соціальної ринкової економіки, заклала фундамент післявоєнної розбудови Німеччини. Вона полягала у розбудові вільного ринку, який за потреби регулювала держава, Політика Л.Ерхарда передбачала: відміну більшості регуляторних обмежень для бізнесу та державного контролю за цінами; створення антимонопольного законодавства; приватизація державних підприємств та земель; низькі ставки прогресивного оподаткування, а також жорстку грошову реформу, переорієнтація підприємств ВПК на цивільну промисловість, стимулювання

експорту та захист внутрішнього виробника, Ця політика дозволила сформулювати нову Німеччину як економічний центр усієї Європи.

Дещо іншим шляхом пішла Італія. Країна перебудувалася з аграрно-індустріальної на переважно індустріальну та зробила ставку на монополістів як рішучу силу економічного відновлення. Було розроблено систему пріоритету, коли великі корпорації першими отримували допомогу (від дефіцитної сировини для свого виробництва до пільгового кредитування). Дешева робоча сила у вигляді колишніх фермерів, які переїжджали з селищ до міст у пошуках роботи, зробила продукти виробництва настільки конкурентоспроможними, що блискавично були захоплені зовнішні ринки збуту продуктами італійського виробництва. Але вже на середину 60-х рр. неконтрольована монополізація призвела до проблем з корупцією та до нерівномірного регіонального розвитку країни, коли більш промислова північ Італії стала набагато заможнішою, ніж аграрний південь.

Економіка Японії стала хрестоматійним прикладом відновлення після війни. Колишня імперія почала з демократизації країни, а саме зі зміни конституції. Ключовим моментом у відновленні Японії, стало переосмислення ролі країни у світовій економіці. Високотехнологічне виробництво стало вирішальним в відбудові країни. Японські компанії купували сотні і тисячі патентів, витрачаючи на це сотні мільйонів доларів. Влада почала девальвацію національної валюти єни, щоб стимулювати експорт. «Зроблено в Японії» – від побутової техніки до автомобілів стало символом якості японської продукції у всьому світі.. За підсумком – щорічний ріст ВВП на 10%. Таких показників не мала жодна країна світу.

Загалом, повоєнне економічне відновлення кожної країни залежить від її геополітичних та культурних особливостей. Але, як свідчить історичний досвід, першочерговими заходами економічної політики, які вже довели свою доцільність, мають бути лібералізація економіки, максимальне скорочення витрат держави; переорієнтування економіки на експорт; створення пвд контролем держави більшості робочих місць; активне використання різноманітних фінансових інструментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Як відбудовувалась Європа після Другої світової війни URL: <https://kbu.org.ua/news/yak-vidbudovuvalas-evropa> (Дата звернення: 03.10.2025)
2. Дідик А. М., Погорелов Ю. С. Міжнародний досвід післявоєнного розвитку економіки: уроки для України / А. М. Двідик, Ю. С. Погорелов // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2023. № 1 (9), С.269-281. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/sep/31286/managedzhment-273-286.pdf> (Дата звернення: 01.10.2025)